Suomen eläinoikeusjuristit ry
info@elaintenvuoro.fi
www.elaintenvuoro.fi

Ympäristövaliokunnalle

5.12.2022

Asia: HE 186/2022 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen eläinoikeusjuristit ry kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että lakiehdotus on oikeudellisesti heikko. Ehdotuksen perusta on vääristynyt ja laki on riittämätön turvaamaan eläinten hyvinvointia sekä suojelemaan eläimiä sellaiselta kielteiseltä ihmisen toiminnalta, joka vaikuttaa olennaisesti eläinten elinolosuhteisiin tai elinmahdollisuuksiin.

Lakiehdotuksessa painotetaan, että laki pyrkii suojelemaan eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla, vaikka oikeudellisesti tarkasteltuna nykymuotoinen eläinsuojelulainsäädäntö - hallituksen esitys mukaan luettuna - päinvastoin mahdollistaa eläimille aiheutettavan kärsimyksen jatkumisen. Kissojen ja koirien asemaan kohdistuvia parannuksia voidaan pitää kiitettävinä, mutta ne pienet parannukset, joita laki pyrkii muille eläimille tuomaan, ovat riittämättömiä ja lisäksi vesitetty kohtuuttoman pitkillä siirtymäajoilla. Lakiehdotuksen lähtökohta ei vastaa sitä, mitä modernilta eläimiä suojelevalta lailta, jonka tulisi eläinten suojelemisen lisäksi edistää yhteiskunnassa ihmisen sekä muiden eläinten välistä suhdetta kunnioittavamman yhteiselon suuntaan, voidaan edellyttää.

Lain lähtökohtana tulisi olla ***eläimen elämän suojeleminen***. Mikäli tämä tavoite on ristiriidassa ihmisen tarpeiden kanssa, tulisi intressejä punnita välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatteiden valossa. Lakiehdotuksesta puuttuu täysin punninta siitä, missä määrin eläinten käyttö ihmisten tarpeisiin on välttämätöntä nyky-yhteiskunnassa, jossa eläinten laajamittaisesta käytöstä aiheutuu lukuisia ongelmia paitsi eläinten hyvinvoinnille myös ihmisten terveydelle. Ottaen huomioon eläintuotannon negatiiviset vaikutukset ilmastoon, ympäristöön ja lajikatoon sekä siten meidän kaikkien, myös tulevien sukupolvien, elinmahdollisuuksiin, lakiesitys ei vastaa sitä, miten lainsäätäjien tulisi ohjata yhteiskuntaa kauaskantoisesti eteenpäin.

Yhdistys huomauttaa, että lakiesityksen valmistelussa ei ole riittävästi huomioitu ajankohtaista eläimiä koskevaa oikeustieteellistä tutkimusta tai eläinten hyvinvoinnin edellytyksiä koskevaa

tutkimusta. Lain valmistelussa ei ole kuultu eläimiä koskevan oikeustieteen asiantuntijoita. Siten lakiesitys ei nojaa näiltä osin tieteeseen.

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo edellä esitettyjen puutteiden vuoksi, ettei lakia tule saattaa voimaan. Yhdistys haluaa lisäksi painottaa, että eläinten hyvinvoinnin aitoa toteutumista ei voida turvata tavallisen lain tasolla, vaan eläinten oikeudet on kirjattava Suomen perustuslakiin ihmisoikeuksien rinnalle, jotta ristiriitatilanteessa eri intressejä voidaan tosiasiallisesti arvioida ja tasapainottaa oikeusperiaatteiden mukaisesti.

Puutteet valmistelussa

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että laissa eläimen hyvinvointi ei ole, vastoin lain nimeä ja perusteluja, keskeisessä osassa, vaan lain lähtökohta on rakennettu ihmiskeskeisyydelle ja taloudellisille reunaehdoille. Käytännössä laki ei suojele eläimiä kielteiseltä ihmisen toiminnalta vaan päinvastoin kyseenalaistamatta käytön tarpeellisuutta mahdollistaa sen, monesti erittäin julmallakin tavalla. Todenmukaisempi ja kuvaavampi nimi laille olisi esimerkiksi “laki eläinten käytöstä” ehdotetun nimen sijaan.

Esityksestä puuttuu ihmisen toiminnan eettinen arviointi nykytiedon valossa. Eläinten käyttö linkittyy tiiviisti ilmastokriisiin, luontokatoon, zoonoosien ja pandemioiden syntyyn sekä kansanterveyteen, mutta tätä ei ole lakiehdotuksessa huomioitu. Esityksessä ei kyseenalaisteta eläinten käytön tarpeellisuutta millään tavalla.

Laki on valmisteltu puutteellisesti, sillä sen valmistelussa ei ole huomioitu ajankohtaista eläimiä koskevaa oikeustieteellistä tutkimusta. Eläinoikeuden tutkimus on vakiintuva oikeustieteen ala, mutta alan tutkijoita ei ole pidetty mukana lain valmistelussa.

Eläimen fyysiset ja psyykkiset tarpeet sekä käyttäytymistarpeet tuodaan useassa kohdassa ehdotusta esiin, mutta tämän jälkeen niihin ehdotetaan säädettäväksi lukuisia poikkeuksia. Nämä poikkeukset ovat ristiriidassa sekä lain tarkoituksen että sen tutkimustiedon kanssa, mikä eläinten hyvinvoinnin edellytyksistä on nykyisin olemassa.

Lajityypillinen käyttäytyminen on erilaista eri eläinlajeilla. Tärkeimpinä käyttäytymispiirteinä voidaan mainita mahdollisuus liikkumiseen ja liikuntaan, kehon hoitamiseen, tutkimis- ja syömiskäyttäytymiseen, leikkiin, hoivaan, sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen tai niistä pidättäytymiseen sekä lepoon lajityypillisellä tavalla. Ihmisten hoidosta riippuvaisten eläinten hyvinvointi edellyttää lisäksi sitä, että eläimillä on oikeus niiden hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseksi kunkin eläinyksilön osalta asianmukaiseen ja määrällisesti sopivaan ravintoon ja juomaan. Kaikille ihmisen hoidosta riippuvaisille eläimille tulee säätää oikeus pitopaikassaan jatkuvaan vedensaantiin, jolloin eläin voi yksilöllisesti täyttää oman juomantarpeensa. Myös useat ehdotetut eläimen kytkettynä tai häkissä pitämisen mahdollistavat säännökset käytännössä estävät lajityypillisen käyttäytymisen.

Tuntevat eläimet ovat yksilöitä, joiden hyvinvoinnin vaatimuksia tulee täysimääräisesti kunnioittaa. Eläimen asema yksilönä tarkoittaa velvollisuutta ottaa huomioon kunkin eläimen yksilölliset ominaisuudet. Siksi eläimen riittävä suojelu ei täyty pelkästään lajityypillisten tarpeiden toteuttamisella, vaan jokaista eläintä tulee tarkastella myös yksilönä. Siten eläimille tulee säätää

lähtökohtaisesti oikeus elämään ja lajityypilliseen käyttäytymiseen sekä oikeus saada perustarpeensa tyydytetyiksi.

Kilpailueläinlääkärin asema

Lakiehdotuksen mukaan ilmoituksenvaraisen eläinkilpailun järjestäminen edellyttää, että kilpailun järjestäjä nimeää kuhunkin kilpailuun kilpailueläinlääkärin, joka on läsnä kilpailutilanteessa. Kilpailueläinlääkärin tarkoituksena on turvata eläinten hyvinvointi kilpailussa. Eläinkilpailujen valvonta ehdotetaan luonnoksessa järjestettäväksi omavalvontana. Kilpailueläinlääkäri ei olisi ulkopuolisena tahona valvomassa lainsäädännön noudattamista viranomaisena, vaan toimisi osana järjestäjän omavalvontaa. Näin ollen kilpailueläinlääkäri voisi ainoastaan tarkkailla tilannetta ja mahdollisesti antaa eläinten hyvinvointiin liittyvää neuvontaa eläimen kilpailuttajalle ja kilpailun järjestäjälle.

Kun muutoin virkatyönä tehtävää eläinsuojeluvalvontaa ollaan siirtämässä kilpailun järjestäjän omavalvonnaksi, puuttuvat ongelmatilanteessa kilpailueläinlääkäriksi nimettävältä henkilöltä laissa säädetyt hallinnolliset pakkokeinot eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämä johtaa siihen, ettei eläinten hyvinvoinnin vaarantamiseen pystytä välittömästi puuttumaan. Ainoa keino jatkossa olisi saada paikalle eläinsuojeluviranomainen, jolla on toimivalta antaa määräyksiä tai käyttää muita laissa säädettyjä hallinnollisia (pakko)keinoja eläimen suojelemiseksi. Mikäli eläinkilpailu järjestetään virka-ajan ulkopuolella, ei paikalle ole saatavissa myöskään eläinsuojeluvalvontaa tekevää kunnaneläinlääkäriä. Paikallisena eläinsuojeluviranomaisena toimivalla poliisilla ei puolestaan ole sellaista eläinlääketieteellistä erityisosaamista, mitä eläimen tilanteen arviointi mahdollisesti vaatii. Lisäksi monessa eläinkilpailussa tilanteet ovat sellaisia, että eläimen suojeleminen ja hyvinvoinnin turvaaminen vaativat ripeää arvioimista ja toimintaa valvojalta. Ilman toimivaltaa eläimiä ei näissä kilpailuissa tosiasiallisesti voida suojella. Esimerkiksi Ruotsissa eläinkilpailut on jaettu eri kategorioihin riippuen siitä, kuinka uhattuna eläinten terveys ja hyvinvointi näissä on (perustuu riskinarviointiin). Mitä suurempi riski, sitä tärkeämpää on, että paikalla on viranomaisena toimiva valvoja.

Eläinkilpailun järjestäjän omavalvontaa ei siten voida pitää hyväksyttävänä keinona huolehtia eläinten suojelemisesta sellaiselta ihmisen harrastustoiminnalta, joka vaikuttaa kielteisesti eläimen terveyteen tai hyvinvointiin. Siksi kilpailueläinlääkärinä toimiminen tulee säätää viranomaistoiminnaksi.

Eläimen puhevallan käyttö ja eläinsuojeluasiamiehen virka

Laissa tulee säätää, että eläimet ovat asianosaiskelpoisia viranomaisissa ja tuomioistuimissa, ja mahdollistaa eläimen puhevallan käyttö edustajan välityksellä. Eläimen puhevaltaa voisi käyttää sen laillinen edustaja, jota tulisi kuulla eläimen oikeutta tai etua koskevassa viranomaisasiassa ja joka voisi valittaa päätöksestä eläimen puolesta. Eläimen laillinen edustaja voisi myös panna eläintä koskevan asian vireille viranomaisessa. Edustajana voisi toimia eläimen omistaja silloin, kun omistajan ja eläimen edut eivät ole keskenään ristiriidassa. Eläimen edustajana voisi myös toimia tähän tehtävään viranomaisen erikseen hyväksymä ja määräämä henkilö, joka täyttää säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Eläinsuojeluviranomaisille ja -järjestöille voitaisiin säätää oikeus ehdottaa

eläimen edustajiksi oikeusministeriölle henkilöitä, joilla on sellaista taitoa, kokemusta ja koulutusta, joita tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Tämä tarkoittaa perehtyneisyyttä eläinoikeuteen ja siten eläinten suojeluun laajemmin. Oikeusministeriö nimittäisi kyseiset henkilöt tehtävään.

Eläimen edustaminen voitaisiin antaa myös viranomaisen, kuten eläinsuojeluasiamiehen tehtäväksi. Laissa tulisi säätää eläinsuojeluasiamiehen virasta ja tehtävistä eksplisiittisesti, jotta sen olemassaolo ei olisi riippuvainen poliittisesta tilanteesta ja hallituspohjasta, kuten tällä hetkellä. Eläinsuojeluasiamiehen tulisi saada toimia itsenäisesti ja riippumattomasti. Vaikka eläinsuojeluasiamiehen tehtäväksi ei annettaisi eläinten edustamista, virka on kuitenkin tärkeä myös yleisemmin eläinten hyvinvoinnin parantamisen kannalta.

Yhteenveto

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että ehdotettu laki on valmisteltu puutteellisesti, on oikeudellisesti heikko eikä edistä eläinten hyvinvointia. Ehdotettu laki ei suojele eläimiä ihmisen kielteiseltä toiminnalta eikä kehitä yhteiskuntaa tavalla, joka tukisi ilmastokriisin, lajikadon ja kansanterveydellisten ongelmien ratkaisua ja veisi yhteiskuntaamme kunnioittavamman yhteiselon äärelle. **Eläinten hyvinvointia aidosti edistävä laki tulisi ihmiskeskeisyyden ja taloudellisten reunaehtojen sijaan rakentaa eläimen itseisarvon ja elämän sekä elinmahdollisuuksien suojelemiselle.** Sellaisena se edistäisi myös ihmisen hyvinvointia ja elinmahdollisuuksia.

Mikäli nykyinen ehdotus saatetaan voimaan, tulisi ehdotettuja siirtymäaikoja merkittävästi lyhentää, vähintään puolittaa. Kärsimyksen tarpeeton pitkittäminen on vastoin lain tarkoitusta.

Lain valmistelussa ei ole huomioitu uusimpaa eläinoikeustieteellistä tutkimustietoa tai kuultu alan asiantuntijoita, mitä voidaan pitää merkittävänä puutteena lain yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta.

Yllä olevista syistä Suomen eläinoikeusjuristit ry:n näkemys on, että **ehdotettua lakia ei tule saattaa voimaan, vaan lainsäätäjien tulisi vahvistaa eläinsuojelun oikeudellista perustaa säätämällä eläinten perusoikeuksista**. Siten tavallisen lain tasoinen eläinsuojelulaki myös tosiasiallisesti suojelisi eläimiä ja edistäisi myös ihmisten hyvinvointia kauaskantoisesti.

Suomen eläinoikeusoppineet ovat laatineet ehdotuksen eläinten perusoikeuksien tunnistamisesta Suomen perustuslaissa. Ehdotus on kirjoitettu hallituksen esityksen muotoon ja sitä on hyödynnetty mm. perustuslain muuttamista koskevassa lakialoitteessa LA 71/2022 vp. Se on työväline lainsäätäjälle sekä toimii vahvana lähtökohtana uuden eläinsuojelulainsäädännön valmistelutyölle.

Suomen eläinoikeusjuristit ry

5.12.2022